

Nr 133.

Ankom till riksdagens kansli den 17 augusti 1914 kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning av väckt motion om ändring i bestämmelserna angående villkoren för lån från norrländska nyodlingslånefonden m. m.

I en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottets förberedande behandling remitterad motion, nr 92, har herr *Hage* hemställt, att riksdagen måtte besluta att från och med år 1915 vidtaga den förändring i bestämmelserna angående villkoren för lån från norrländska nyodlingsfonden, att lånen av hushållningssällskap eller landsting och alltså även i andra hand av nyodlingsföretagarna erhållas ränte- och amorteringsfritt första året, amorterings- men ej räntefritt andra året, samt att lånen återbetalas från och med tredje till och med tolfte året med lika kapitalbelopp varje år jämte upplupen ränta efter tre procent å oguldna belopp; samt

att riksdagen, vid ett eventuellt bifall till ovanstående förslag, i riksstaten för år 1915 under rubriken »Utgifter för kapitalökning» uppför 25,000 kronor eller det större eller mindre belopp, som eventuellt kan finnas behöfligt.

Till stöd för framställningen har motionären åberopat motiveringen till en vid förra riksdagen innevarande år av herrar *Hage* och *Karlsson* i *Fjäl* väckt motion med enahanda hemställan som den nu förevarande, vilken motivering är av följande lydelse:

»I bilagan till 1914 års statsverksproposition lämnas under rubriken »Utgifter för kapitalökning» bilagan 2 sidan 9 den upplysningen, att *norrländska nyodlingsfonden* vid 1913 års slut hade en odisponerad behållning

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 10 saml. 54 häft. (Nr 133.) 1

av omkring 155,000 kronor samt att de under år 1915 till fonden inflytande kapitalinbetalningarna kunna beräknas till 165,000 kronor. På grund härav anses någon kapitalökning för denna fond icke vara erforderlig. Under vart och ett av åren 1912, 1913 och 1914 har däremot anslagits respektive 210,000, 172,000 och 100,000 kronor till kapitalökning för fonden.

Det här ovan klarlagda förhållandet, att den norrländska nyodlingsfonden under åren 1912—1915 ställt allt mindre krav på det allmänna — fordran på årligt kapitaltillskott från statens sida har ju nedgått från 210,000 kronor 1912 till ingenting för 1915 — giver oss mod att inför riksdagen framkomma med en framställning om vissa modifikation i de bestämmelser, som nu gälla för utlämnandet av lån från fonden i fråga. Det är nämligen en uppfattning, som man ofta möter ute bland dem, som beröras av dessa bestämmelser, att statsmakterna borde kunna medgiva någon lättnad, då det gäller återbetalning och erläggande av räntan för lån från fonden. De nu gällande bestämmelserna äro nämligen sådana, att, särskilt under de första åren efter lånets erhållande, skyldigheten att erlægga ränta och återbetala viss del av det lånfångna beloppet verkar nog så betungande, i synnerhet som under nämnda år ingen eller åtminstone högst obetydlig avkastning kan tänkas på de penningar och på det arbete, som nedlagts i en nyodling. Ett riksdagsbeslut, som innebure ett lättande av ränte- och återbetalningsskyldigheten under nämnda år, skulle därför hälsas med tillfredsställelse bland Norrlands befolkning och kanske i någon mån egga till ökad uppodling inom Norrland med därmed följande nationalekonomiska vinster såväl för konsumenterna, vilka i en ökad produktion se möjligheter till lättnad i den särskilt i Norrland tryckande dyrtiden, som för producenterna. Fördelarna, som småningom skulle vinnas genom ett sådant beslut, skulle också, enligt vårt förmenande, uppväga de något ökade kapitalutlägg, som givetvis måste bli en följd av de nya bestämmelsernas tillkomst — någon *avsevärt* större kapitalutläggningsökning torde det här i alla fall ej bli fråga om.

De nu gällande bestämmelser för norrländska nyodlingsfonden finnas i Kungl. Maj:ts nådiga kungörelse den 22 juni 1906 (Svensk författningssamling 1906 nr 58 sidan 8). Lånen förmedlas genom hushållningssällskap eller landsting till vederbörande nyodlingsföretagare. För återbetalningen samt för räntans erläggande gäller den bestämmelsen, att lånet skall återbetalas inom högst 10 år med lika betalningsbelopp varje år jämte upplupen ränta. Räntefrihet erhålles första året, under vilket lånet innehaves, men därefter erlægges 3 % årlig ränta å oguldet kapitalbelopp.

Lånen utlämnas till ett belopp av högst 500 kronor och intill halva den beräknade odlingskostnaden.

Mot dessa bestämmelser kan man, som vi ovan påpekat, anmärka, att de verka ekonomiskt tyngande på nyodlingsföretagaren under företagets första år. En ansats har visserligen gjorts att lätta bördan under första året på så sätt, att man bestämt, att lånet under nämnda år är räntefritt. Men detta är enligt vårt förmenande ej nog, om bestämmelserna skola verka stimulerande på nyodlingsverksamheten. En bestämmelse utöver detta om viss tids amorteringsfrihet för låntagaren — denna amorteringsfrihet borde helst utsträckas till tre år, men vi skola här inskränka oss till att föreslå endast två år, samma amorteringsfrihetstid, som gäller för täckdikningslånefonden — anse vi vara väl motiverad, särskilt med tanke därpå, att de växande industri-, stads- och municipalsamhällena i Norrland kräva en allt större tillförsel av livsmedel, och det måste anses synnerligen angeläget att söka, samtidigt med kommunikationernas förbättrande inom Norrland, verka för en ökning av livsmedelsproduktionen, så att ovan nämnda ökade livsmedelsbehov kan i största möjliga mån tillfredsställas genom *inländsk* produktion.

Inpassas de här av oss föreslagna bestämmelserna i de gamla föreskrifterna om räntefrihet under första året av lånetiden, erhålles, enligt vårt förmenande, en synnerligen mjuk övergång i avgäldsökningen, i någon mån avpassad efter som avkastningen av nyodlingen kan tänkas växa. Första året skulle alltså enligt detta förslag varken ränta eller amortering erläggas, andra året ränta, men ej amortering, och tredje året både ränta och amortering. Sedermera borde en tiondel av det lånfångna beloppet återbetalas per år under tiden tredje till och med tolfte året, dock så, att en person, som önskade tidigare erlägga sina avbetalningar, skulle vara därtill berättigad. Bestämmelserna borde få tillämpas på de låntagare, som hädanefter beviljas lån från fonden samt — med viss modifikation — på dem, som endast erlagt *en* avbetalning till fonden. Komma de ändrade bestämmelserna till stånd, böra de givetvis ej få medföra, att den minskade återbetalningen av lån föranleder, att låneaspiranter få vänta längre än nu på låns utlämnande.

Det torde vara vanskligt att avgöra, om dessa nya bestämmelser, därest de komma till stånd, komma att nödvändiggöra ökade anslag för kapitalökning och i så fall med vilket belopp, om lån i samma utsträckning som hittills skola utlämnas. En närmare utredning av denna fråga torde vara nödvändig för att i denna punkt erhålla några siffror.»

Utskottet.

Gällande villkor och bestämmelser för erhållande och tillgodonjutande av lån från norrländska nyodlingsfonden hava av riksdagen antagits år 1906 samt av Kungl. Maj:t utfärdats uti kungörelse den 22 juni samma år. Enligt dessa bestämmelser må genom förmedling av hushållningssällskap eller landsting till mindre jordbrukare utlämnas lån från berörda fond intill ett belopp av högst 500 kronor. Beviljat lån skall återbetalas inom högst tio år med lika kapitalbelopp varje år jämte upplupen ränta. För erhållet lån åtnjutes räntefrihet första året, under vilket lånet innehaves, men därefter erlägges 3 procent årlig ränta å oguldet kapitalbelopp.

I förevarande motion hemställes dels om ändring i berörda villkor, i syfte att erhålla förmånligare återbetalningsvillkor för låntagarne, dels ock om uppförande i riksstaten för år 1915 under utgifter för kapitalökning av ett anslag av 25,000 kronor eller det större eller mindre belopp, som eventuellt kunde finnas behövt.

Med anledning av motionärens förslag om ökning av anslaget till kapitalökning för ifrågavarande fond vill emellertid utskottet erinra om, att någon ökning härutav på grund av en eventuell ändring i bestämmelserna i av motionären angiven riktning under alla förhållanden icke torde anses erforderlig för år 1915, då, såsom motionären ock framhållit, fonden i fråga vid nästlidna års slut haft en odisponerad tillgång på omkring 155,000 kronor samt verkningarna av en förändring av nu ifrågasatt slag givetvis icke komme att i nämnvärd mån giva sig tillkänna under det första året.

Vad därefter beträffar huvudpunkten uti motionärens hemställan avser densamma, att en viss tids amorteringsfrihet, förslagsvis två år, skulle beviljas låntagarne, samt att bestämmelserna härom skulle inpassas uti de redan nu gällande föreskrifterna om räntefrihet under första året i syfte att på så sätt erhålla en mjuk övergång i avgäldsökningen för låntagaren. Bestämmelserna om amorteringsfrihet skulle tillämpas beträffande lån, som efter bestämmelsernas ikraftträdande beviljas från fonden, dock att jämväl sådan låntagare, som endast erlagt *en* avbetalning till fonden, borde kunna — med viss modifikation — njuta enahanda förmån.

Enligt utskottets förmenande föreligger emellertid icke för närvarande något verkligt behov av en sådan förändring av nu gällande villkor, som av motionären ifrågasatts. På grund av det behjärtansvärda syftemål, nyodlingsfonden avser att gagna, hava nämligen lånevillkoren beträffande denna fond redan från början bestämts så förmånliga för låntagarne som det gärna varit möjligt i betraktande av att det här gällt understöd

till ett produktivt företag. Sålunda har räntan för dylika lån satts så lågt som till 3 procent samt amorteringen förlagts över en tidrymd av icke mindre än 10 år. Enligt bestämmelserna rörande täckdikningslånefonden, vilka motionären åberopat till stöd för sitt förslag, skall för lån från sistnämnda fond erläggas ränta efter 4 procent samt lånen amorteras under en tid av endast 7 år. Då sålunda de för norrländska nyodlingsfonden gällande lånevillkor såväl i och för sig som vid jämförelse med nyss åberopade villkor måste anses synnerligen förmånliga för låntagarna, har utskottet icke ansett sig kunna för närvarande förorda en förändring i det av motionären angivna syftet.

En annan omständighet, som syns utskottet bestämt tala mot en förändring redan nu av ifrågavarande villkor, är det beslut, som av innevarande riksdag fattats i fråga om inrättandet av en ny allmän nyodlingsfond för södra och mellersta Sverige. För ifrågavarande fond, vilken inom sitt giltighetsområde avser att tillgodose samma behov som den norrländska nyodlingsfonden, har nämligen riksdagen fastställt huvudsakligen samma villkor och bestämmelser, som gälla beträffande norrländska nyodlingsfonden. Genom ett bifall till motionärens framställning skulle, i strid mot vad riksdagen åsyftat, det förhållandet komma att inträda, att väsentligen olika villkor komme att gälla beträffande bägge ifrågavarande i övrigt fullkomligt likartade fonder. Därest frågan om en förändring av de för norrländska nyodlingsfonden gällande villkor över huvud taget ansåges böra komma under övervägande, borde därför, enligt utskottets förmenande, en sådan undersökning utsträckas till att omfatta jämväl den allmänna nyodlingsfonden. I detta sistnämnda avseende föreligger emellertid icke för närvarande någon motion inom riksdagen.

Slutligen vill utskottet erinra om, att även för det fall de av motionären ifrågasatta ändringarna ansåges böra komma till stånd — vilket utskottet av ovan anförda skäl icke funnit sig kunna tillstyrka — en dylik genomgripande förändring uti nu gällande villkor under alla förhållanden icke skulle kunna, såsom motionären föreslagit, av riksdagen omedelbart vidtagas för tillämpning redan från och med år 1915. Av helt naturliga skäl skulle det nämligen icke vara möjligt för riksdagen att, utan närmare utredning av ärendet, direkt utforma de erforderliga nya bestämmelserna, utan bleve riksdagen nödsakad att här, såsom i andra liknande fall, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande och framläggande för riksdagen av vidare förslag i ärendet.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

Jordbruksutskottets utlåtande Nr 133.

att herr Hages förevarande motion icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 14 augusti 1914.

På jordbruksutskottets vägnar:

D. PERSSON i Tällberg.

Närvarande: herrar *Persson, Ericsson, Odelberg, Pers, Lindblad, Lundell, Andersson, Nilsson* i Tånga, *Öberg* och *Kronlund, Ingeström, Barthelson, Rosén, Bosson* och *Norin*.
